

Hans Baldung Grien
Kegyelmes Úr Saját Kezébe
Hódolója Igen Nagy
Tisztelője És Barátja
Andrea Lovász

Az októalan (?) félelemről

Íme kítárom lelkemet nagyságodnak, kinek annyit köszönhetek.

Vado mori, kegyelmes uram! Ez visszavonhatatlan. Tudom, a múzsák kegyeltje vagyok (bár ez „bizony nem sokat ér a zord halál ellen”) s Isten segédelmével és nagyságod jóindulatából sok földi jóban van részem.

Szent, csodálatos Élet örök dicsőségét kellene hirdetnem. Miért hogy mégis panaszra nyitom a számat? Mert mit sem ér tudós mesterek jeles bölcselők tudománya – hiába, hogy a Föld forog és a józan ész bírója mindeneknek –: lázadni (bár ha lázadok is, azt is Uram akaratából cselekszem). Porszemnyi az életem és eltörpül. Tudom ugyan, hogy lelkem nem pusztul el földi porhüvellyemmel, hogy Isten segédelmével örök életem leszen – mégis minden zsigerem lázad: a halál megaláz. Tudom, hogy okosabb kívánnom is önként, amit muszáj...

De hiábavaló mind a sok-sok fölhozott érv s az ember hiúságára apellálni nem túl meggyőző: hogy csak a közönséges értelmüktől elhagyott emberek félnek a halált. Ó igen, felsorolhatom messer Petrarca valamennyi érvét: mitsem használnak nekem orvosságai! Tudom, hogy halandónak születtem, hogy születésemből szükségszerű a halálom; hogy nembeli sorsom ellen lázadnom fölösleges és értelmetlen. Tudom, hogy a „legjóságosabb egyenlősítő” kiköszarazhatatlan: „egyaránt vár Pokol réve ránk”: büszké császárt, szegény fanyűvőt, szántóvetőt, hadak hős vezérét s bölcs bírót mind magával viszen; „futtában is utoléri, nyakón csípi az embert, akár anyámasszony katonája, akár derék férfi.” (Lám más könnyedén veszi: Angolországban dramatikus szentbeszédet kreáltak e témából...)

Tudom, hogy a lélek halhatatlan, nincs mitől féltse tudom, hogy boldog az, ki rabként szabadulva, leveti a test nyűgeit: szabad, szabad mindörökké föld terhétől, tudom, hogy mi napot utolsónak nevezek, ama napon születek csak meg igazán az örökkévalóság számára? Tudom, hogy halálommal örök nyugalomba térek (restitutio in intergrum), ahol az Úr vár rám...

Tudom, hogy kicsinyes, esendő dolog magánsíráموkat fölpanaszolni a közös sorssal szemben. Tudom, hogy nincs mitől félnem, hiszen nem is tudom, hogy micsoda a halál... És megtanultam Montaigne tanításait, Charron intelmeit. Tudom, hogy meg kell tanulnom terpszállásban fogadni a halált (Jaj, de megtanulhatom-e saját halálomat? Megélem-e? Vagy az életemet halom meg halálommal?). Tudom, hogy befejezettnek kell tekintenem az életemet („mert Aminek egy napon meg kell esnie, megeshetik ma is”) ahhoz, hogy az utolsó percben csak a meghalás maradjon hátra – artes moriendi.

Tudom, hogy a halál tudománya a szabadság tudománya, hiszen csak úgy él(vez)hetem igazán az életemet, ha nem kell rettegnem az elvesztésétől. Tudom, hogy ezerszer kínosabb volna, ha abba nem hagyható volna az élet. Tudom, hogy értéke nem a mennyiségétől függ, hanem a végétől, hogy a jó halált kell kívánni, nem pedig a hosszú életet.

Ez mind csak az értelem okoskodása! Megmagyarázni a megmagyarázhatatlant és elfogadhatatlant az elfogadhatatlant!

Igen, megvetendő (?) módon, hiúsági kérdést csinálnék belőle: elvárom, hogy az egész univerzum rendüljön bele és sirasson engem! Mire volt jó önmagamot fölfedeznem? Miért nem maradtam az Iskola padjaiban? Minek annyi átvirrasztott éjszaka és lázas gyötrelmem? És nemes eszmék megannyi bölcs elme? Mire véljem e táncos forogatógot, ahol a fúria táncol és emberhullákból hegyet emel

magának? Az egész világ Őnekjé hódol és ő „egy iszákhá dob királyt, királynét, pórt és lovagot”! Végtelen a tánc, és nincs megállás (csak a forma változik örökkön). Vonz és húz és nyeli az emberfőket: kít lehajtva, kít toporzékolva, kít bitófán: nőket, gyermeket, fiatalít!

Ó, Erasmus mester szent, szent, örökké szent Balgásága, aki megmented az embert minden kínok legnagyobbjától és minden terhek legnehezebbjétől: a szabadság rettenetes súlyát leveszed válláról!

Tudom, Istenem előtt bűnös, gyöngye, szánalomra (sem) méltó féreg vagyok csak, ..

De a megkínzottak ürvöltése volna csak ehhez fogható: Vado mori!

Immár nincsen semmi, amit örökkül hagyhatnék, ami tanításul, okulásul szolgálhatna. A bölcs emberek biztos nyugalma nem adatott osztályrészemül: csak a kétkedést tudom fiamnak hagyni. Testem gyöngesége lebirta a rendíthetetlen szellemet. „Nem sajnálók itthagyni semmit — hacsak nem az életet, melynek elvesztése mindazonáltal nehezemre esik” — kellene írnom. A kegyelem — talán - számomra is megadatik,

„Irgalmazz nekünk, Jézus herceg!”